

1. ขอบเขตของสังคมวิทยา

สังคมวิทยา (sociology) เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมุ่งศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ สังคมวิทยามุ่งเน้นศึกษามนุษย์ ในฐานะที่มนุษย์เป็น social man และ นักสังคมวิทยามุ่งความสนใจไปยังหน่วยสังคม (social units) นักสังคมวิทยาไม่ได้ศึกษามนุษย์ทั้งหมด แต่เขาใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลบางส่วนจากมนุษย์ ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า สังคมวิทยา คือ การศึกษาเกี่ยวข้องกับหน่วยสังคม (social units) และรวบรวมข้อมูลหรือข่าวสารต่าง ๆ จากหน่วยสังคมใน นักสังคมวิทยา ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการสืบทอดวัฒนธรรม พัฒนาสถาบัน และสร้างค่านิยมขึ้นมา นักสังคมวิทยาสนใจศึกษาว่าทำไมมนุษย์จึงต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สังคมคงอยู่ได้อย่างไร มนุษย์และสังคมมีอิทธิพลต่อกันอย่างไร สังคมมีส่วนประกอบอะไรบ้าง แต่ละส่วนสัมพันธ์กันอย่างไร มนุษย์ในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบใด มีปัญหาอย่างไรในระบบความสัมพันธ์ สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีวิธีการศึกษาสังคมอย่างไร

สังคมวิทยาเป็นศาสตร์ (science) มิใช่เป็นปรัชญาสังคม (social philosophy) ศาสตร์เป็นองค์แห่งความรู้ ส่วนปรัชญาเป็นระบบของความคิด และค่านิยม ปรัชญาสังคมมีแนวความคิดว่ามนุษย์ควรจะทำอะไร และปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างไร แต่สังคมวิทยาจะศึกษาว่า ความปกิวิสัยมนุษย์จะประพฤติทำอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นติดตามมาของพฤติกรรมเหล่านี้เป็นอย่างไร

หน่วยสังคม

ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้จะประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยสังคม ที่สามารถทำการศึกษา อธิบายและวิเคราะห์เป็นเฉพาะกรณี หรือเป็นประชากรทั้งหมดก็ได้ หน่วยสังคมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis) ของนักสังคมวิทยา

โดยปกติ นักสังคมวิทยาได้แบ่งหน่วยสังคม (social units) ออกเป็น 3 หน่วยดังนี้

1. ผู้กระทำทางสังคม (social actors) ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจและเลือกเอาการตัดสินใจนั้นเป็นแนวทางปฏิบัติ
2. สังคม (societies) ประกอบด้วยประชากร (population) ของผู้กระทำทางสังคม (social actors)
3. วัฒนธรรม (cultures) ประกอบด้วยความหมาย (meanings) และวิถีทางเลือกแห่งพฤติกรรม (กฎแผนภูมิที่ 1)

หน่วยสังคมทั้ง 3 หน่วยนี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน วัฒนธรรม (cultures) เสนอทางเลือกให้แก่ผู้กระทำทางสังคมสำหรับนำไปปฏิบัติ ผู้ตัดสินใจ (อาจจะบุคคล องค์กรและระบบสังคม) จะเป็นผู้ทำการตัดสินใจ ความหมาย (meaning) นั้นถูกต้องหรือไม่ พฤติกรรมเหล่านั้นเหมาะสมมากน้อยเพียงใดหลังจากที่เขาได้ทำการตัดสินใจแล้ว สิ่งที่เขาเลือกและรับมาปฏิบัติ

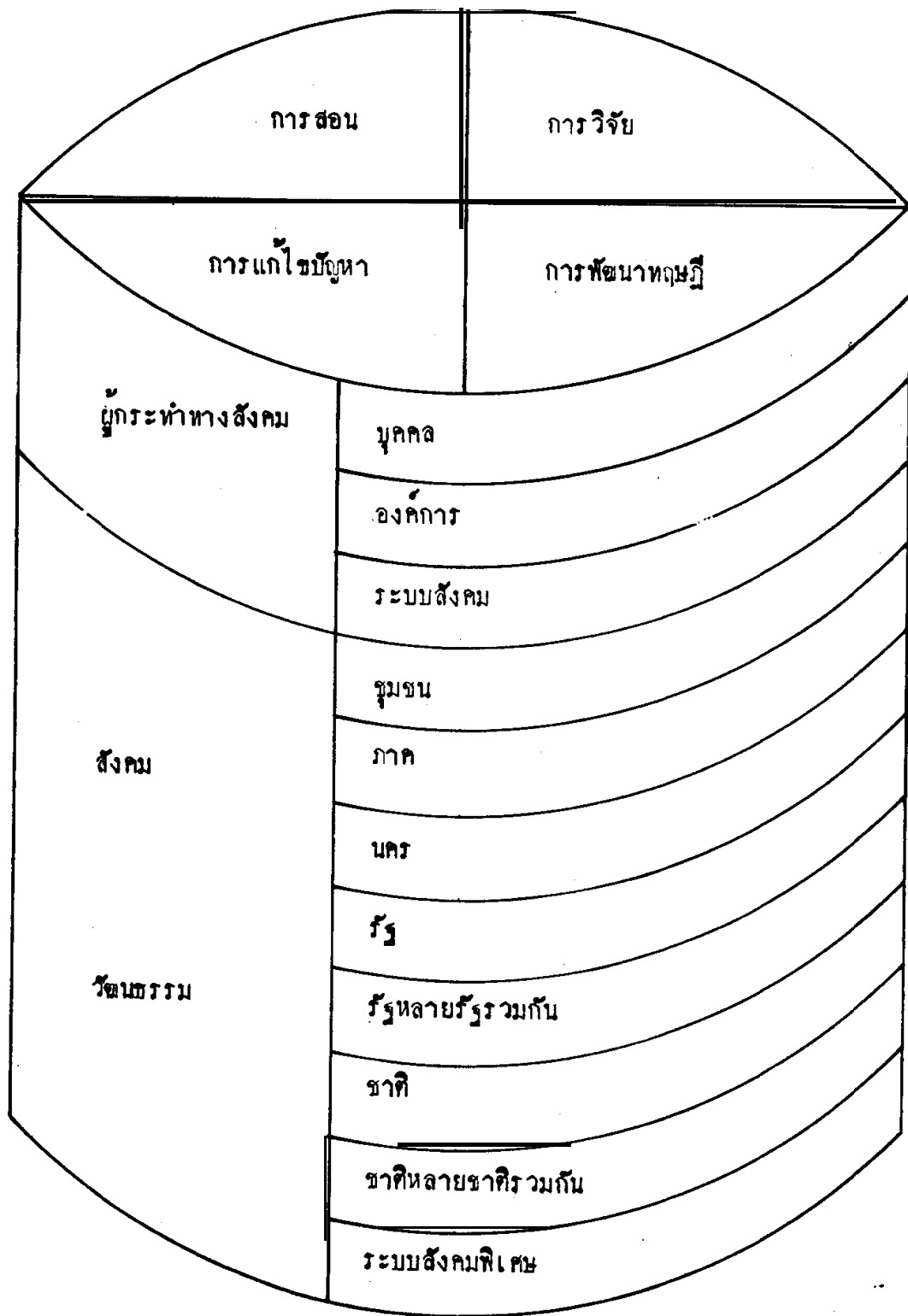
จะกลายเป็นความเชื่อ ความไม่เชื่อ ทศนคติ และการกระทำทางสังคม
วัฒนธรรมเสนอทางเลือกให้แก่ผู้กระทำทางสังคม เมื่อผู้กระทำทางสังคม
(บุคคล องค์การ และระบบสังคม) นำไปปฏิบัติ ก็จะเป็นระบบ ความเชื่อ
ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้กระทำทางสังคม และกลายเป็นส่วนประกอบของ
โครงสร้างทางสังคม

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ความเชื่อ ความไม่เชื่อ ทศนคติและ
พฤติกรรมของผู้กระทำทางสังคมแสดงให้เห็นถึงลักษณะของประชากรที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น
ทั้งสังคม และวัฒนธรรมเสนอทางเลือกเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก การ
กระทำต่อสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ผู้กระทำทางสังคม วัฒนธรรมได้เสนอทางเลือกให้แก่
ผู้กระทำทางสังคมอย่างกว้างขวางที่สุด ส่วนสังคมเสนอทางเลือกให้แก่ผู้กระทำ
ทางสังคมแคบลงมาในบางเรื่อง ภายใต้วิถีทางเลือกที่สังคมและวัฒนธรรม
เสนอให้แก่ผู้กระทำทางสังคม (บุคคล องค์การ และระบบสังคม) ผู้กระทำทาง
สังคมจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง ดังนั้นวัฒนธรรมและสังคมเสนอทางเลือก
แก่ผู้กระทำทางสังคมอย่างกว้างขวางแต่ภายใต้ทางเลือกเหล่านั้น ผู้กระทำทาง
สังคมจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเองและนำไปปฏิบัติ ดังนั้นสังคมจะได้รับการสนับสนุน
จากผู้กระทำทางสังคมที่พิจารณาทางเลือกแบบเดียวกัน

กิจกรรมของนักสังคมวิทยา ได้แก่ การสอน การวิจัย การแก้ไข
ปัญหาและการพัฒนาทฤษฎี นักสังคมวิทยาอาจทำหลายอย่างพร้อมกัน กิจกรรม
เหล่านี้มิได้มีอยู่ในสาขาวิชาสังคมวิทยาเท่านั้น กิจกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็น
ลักษณะของกิจกรรมที่มีอยู่ในวิทยาศาสตร์ทุกสาขา

แผนภูมิที่ 1.

หน่วยสังคมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางบ้านอาชีพ

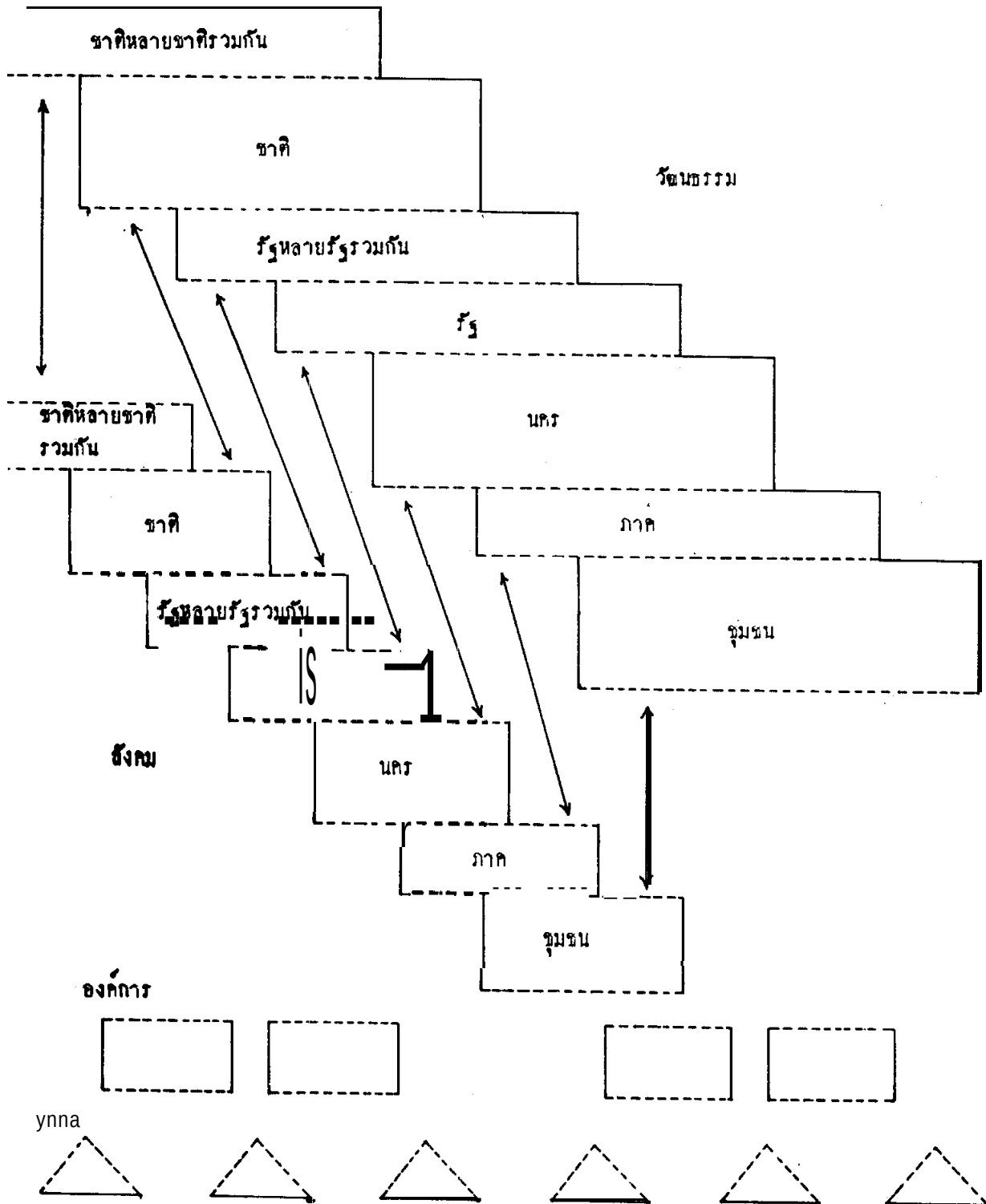

ถึงแม้ว่าหน่วยสังคมจะถูกแบ่งออกเป็น ผู้กระทำทางสังคม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของสังคมวิทยา ผู้กระทำทางสังคมที่เห็นได้ชัดจนที่สุดได้แก่ บุคคล องค์กร และระบบสังคม สังคมที่มองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดได้แก่ ชุมชน ภาค นคร ชาติ วัฒนธรรมที่สามารถสื่อสารได้ชัดที่สุดได้แก่ วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมภาค วัฒนธรรมนคร วัฒนธรรมแห่งชาติและวัฒนธรรมทั่วไป

ในแขนงวิชาสังคมวิทยาหน่วยสังคมเหล่านี้จะมีลักษณะเฉพาะซึ่งนักสังคมวิทยาบางท่านศึกษาเป็นพิเศษเฉพาะหน่วยสังคมเดียว เช่น สังคมระดับชาติหรือสังคมนคร หรือศึกษาเพียงสองหรือสามหน่วย เช่น บุคคลและองค์กร หรือชุมชน และภาค ดังนั้นการที่เราจะบอกว่าใครเป็น นักสังคมวิทยาระดับจุลภาคหรือนักสังคมวิทยาระดับมหภาค จะสังเกตได้จากหน่วยสังคมที่เขาทำการศึกษา นักสังคมวิทยาบางท่านตระหนักว่าตนเองมีความเชี่ยวชาญในสาขาสังคมวิทยาทั้งระดับจุลภาคและระดับมหภาค ดังนั้นการให้คำจำกัดความของสังคมวิทยาจะมีลักษณะทั้งแคบและกว้าง

ความเชื่อ ความไม่เชื่อ และรูปแบบหรือกระสวนพฤติกรรมโต้ตอบ
ของบุคคล มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ มากมาย และประกอบกันขึ้นเป็นบุคลิก
ภาพของเขา ความเชื่อ ความไม่เชื่อ และรูปแบบหรือกระสวนพฤติกรรมโต้
ตอบขององค์การมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ และประกอบกันขึ้นเป็นลักษณะของ
องค์การ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่วัฒนธรรมและสังคมเสนอให้โดยที่บุคคลและองค์การ
จะเป็นผู้เลือก ฉะนั้นส่วนที่ถูกเลือกจะกลายเป็นบุคลิกภาพของบุคคลและลักษณะ
ขององค์การ

การแบ่งแยกสังคมและวัฒนธรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับ
ผลของการศึกษาวิจัยที่พบว่าความเชื่อ ความไม่เชื่อ และการกระทำทางสังคม
และความหมายตลอดจนทางเลือกแห่งพฤติกรรม เกิดขึ้นมาจากสิ่งต่าง ๆ ที่
มนุษย์ไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งก็คล้ายคลึงกับกรณีของทัศนคติ ผลจากการวิจัย
แสดงให้เห็นว่า กรณีของทัศนคติก็เหมือนกับกรณีของความเชื่อ ความไม่เชื่อ
และพฤติกรรมโต้ตอบทางสังคม วัฒนธรรมแต่ละชนิคมมีความแตกต่างกันเพราะ
เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่เหมือนกัน สังคมแต่ละสังคมมีลักษณะแตกต่างกันเพราะว่ามี
ประชากรที่ไม่เหมือนกัน เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต่างกันและมีปัญหาที่ไม่เหมือนกัน
โดยปกติองค์การหรือบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประมาณห้าหรือหกสังคม และ
ห้าหรือหกวัฒนธรรม ดังนั้นผู้กระทำทางสังคมจะสับสนมหัศจรรย์ไป ซึ่งจะแยก
วิเคราะห์ให้เห็นเป็นเรื่อง ๆ ไป (ดูแผนภูมิที่ 2)

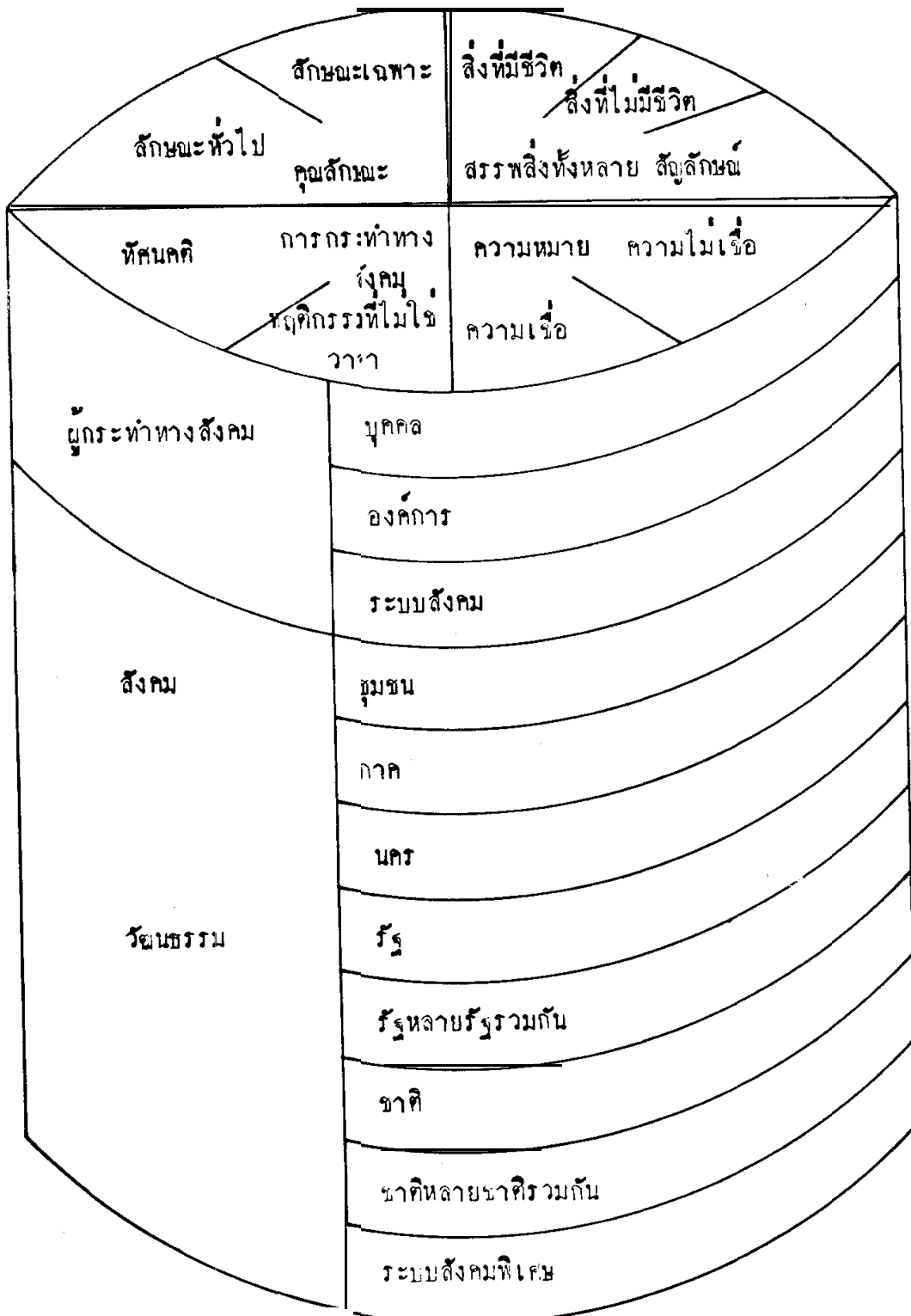

ข้อมูลทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาใช้ข้อมูลแตกต่างกันในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหน่วย (unit) ที่เขาเลือกทำการศึกษา ซึ่งเขาพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสำคัญ และสามารถที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ การใช้ข้อมูลทุกข้อมูมนั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของชนิดของข้อมูลที่มีอยู่ ข้อมูลอาจมีไม่มากพอ แผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นชนิดของข้อมูล ชนิดของข้อมูลที่นิยมใช้กันมากในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะ

(reference category characteristics) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคคล (ดูแผนภูมิที่ 4) ที่พบกันมากในแบบสำรวจสำมะโนประชากร และแบบสำรวจข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งนำไปใช้โดยมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กัน คุณลักษณะบางอย่างขององค์กรมีอยู่แล้ว เมื่อมีการพัฒนา (สร้าง) เครื่องชี้ทางสังคมก็จะก่อให้เกิดคุณลักษณะทางสังคมเพิ่มขึ้น โดยปกติแล้วคุณลักษณะมีลักษณะเป็น วัตถุวิสัย (objective) เพราะเราสามารถวัดและทำการวิจัยได้ การศึกษาวิจัยบางเรื่องแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะวัตถุวิสัยเป็นความเข้าใจผิด เพราะว่าคุณลักษณะมีความหมายต่างกันเมื่อเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่เหมือนกัน และมีความหมายแตกต่างกันเมื่อเกี่ยวข้องกับสิ่งเดียวกัน แต่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้ บางคนก็มองว่าคุณลักษณะมีลักษณะเป็น อัตวิสัย (subjective) นักสังคมศาสตร์มักจะนำคุณลักษณะมาใช้ในการงานวิจัยโดยนำมาเป็นตัวแปรอิสระ (independent variable)

แผนภูมิที่ 3
ระบบสังคมที่เกี่ยวข้องกับชนิดของข้อมูล

หน่วยของตัวแปรอิสระซึ่งประกอบกันขึ้นเป็น ข้อมูลของสังคมวิทยา ได้แก่ วัตถุหรือสิ่งของที่มองเห็นชัดเจน เช่น ที่ดิน เงินทอง เครื่องมือ เครื่องจักร อาคาร บ้านน้ำ รถยนต์ สัตว์ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ถือว่าเป็น ข้อมูลที่เกินชัด ตัวแปรเหล่านี้ มีลักษณะชัดเจน แต่มันจะมีความหมายโดย เฉพาะและบุกรุก และองค์การซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมนั้นจะ เข้าใจตัวแปรเหล่านี้แตกต่างกันออกไปด้วย

ทัศนคติ เป็นตัวแปรทางสังคมวิทยาที่เก่าแก่ที่สุด ทัศนคติ ได้แก่ ความพร้อมที่จะแสดงออกแห่งพฤติกรรม เป็นความรู้สึกภายใน เช่น ความรู้สึกชอบ เกลียด หรือเฉย ๆ ต่อบุคคล วัตถุ หรือองค์การ ทัศนคติ นี้รวมทั้งพฤติกรรมปัจจุบัน พฤติกรรมในอดีต หรือ วัตถุหรือสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลผลิตของพฤติกรรมในอดีต

ในช่วงระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมานี้ ได้มีการคิดวิธีการที่จะวัด ทัศนคติ (attitude) รูปแบบของความคิดเห็น (opinion) ความรู้สึก (sentiments) และการคาดคะเนพฤติกรรม (hypothetical actions) ได้มีผู้สร้างมาตรวัดทัศนคติ (scale) ขึ้นมา ซึ่งก็มีอยู่หลายท่านด้วยกันเช่น Boga, Thurstone, Likert และ Guttman สำหรับ Guttman scale นั้น ใช้วัดความสอดคล้องกัน (response consistency) ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ (คน, วัตถุ, สิ่งของ) และ แสดงให้เห็นว่าทั้งพฤติกรรม หรือการกระทำของประชากรมีรูปแบบหรือกระสวน และโครงสร้างโดยเฉพาะ

ความเชื่อและความไม่เชื่อ (Beliefs and Disbeliefs)

พ่อแม่มักจะถามลูกสาวหรือลูกชายวัยรุ่นว่า "ทำไมลูกทำอย่างนั้น" สิ่งนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นจำนวนล้าน ๆ ครอบครัวทั่วโลก เรามักจะได้ยินเด็กวัยรุ่นตอบ พ่อแม่ ของเขาว่า "เพราะว่า" หรือ "ลูกมีเหตุผลของลูก" คำตอบเช่นนี้จะทำให้พ่อแม่คิดว่าพวกวัยรุ่น ไม่สนใจที่จะอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ Herbert Blumer กล่าวว่า ข้อสมมติฐานขั้นพื้นฐานของการโต้ตอบอย่างมีสัญลักษณ์ (symbolic interaction) คือ บุคคลจะประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ต่อเมื่อสิ่งนั้นมี ความหมายสำหรับเขา และเขาได้กล่าวต่อไปว่า นักสังคมศาสตร์ทั้งหลายก็ยอมรับความจริงข้อนี้ แต่ก็ไม่มีการสนใจทำการวิจัยเลย

ต่อมา William W. Reeder ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เหตุผลแห่งกระทำของบุคคล และได้ทำการระบุ บัญญัติความเชื่อและความไม่เชื่อ 10 ประการ ที่มีผลต่อการกระทำหรือการตัดสินใจของบุคคล Reeder ได้ใช้ Guttman scale ในการวัดความเชื่อและความไม่เชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ๆ จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชากรแต่ละประเภทจะมีรูปแบบหรือกระบวนแห่งพฤติกรรมโดยเฉพาะและรวมกันเข้าเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างสังคม แผนภูมิที่ 5 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยความเชื่อและความไม่เชื่อ 10 ประการ

แผนภูมิที่ 5
ความเชื่อและความไม่เชื่อ 10 ประการ

1. เป้าหมาย	ความต้องการทางร่างกาย ความสอคล้องกัน การบำรุงปกปักรักษา ความปลอดภัย ความรัก ความเป็นเจ้าของ การไต่รับ การยกย่อง ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง การทำกิจกรรมอย่างอิสระ การแสดงความสามารถของตนให้เกิดผลต่อสังคม และการบริการความรู้ ความสวยงามและสุนทรียภาพ
2. ความเชื่อ	ความเชื่อเกี่ยวกับ : การเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นของสิ่งต่าง ๆ คุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ความเชื่อและการกระทำในอภิศาสตร์ของสิ่งต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ และสิ่งเหล่านั้นเป็นเจ้าของร่วมกัน และสิ่งเหล่านั้นเป็นอิสระต่อกันและกัน
3. ค่านิยม	การประสบความสำเร็จ ประสิทธิภาพ การปฏิบัติจริง ความก้าวหน้า ความสวดกสหายทางวัตถุ ความสามารถในการเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเข้าใจ ความศรัทธาในวิทยาศาสตร์ ความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย ความเชื่อในความเสมอภาค ความเชื่อในอิสระภาพและเสรีภาพ ความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้า ความซื่อสัตย์ ความประพฤติน่าเชื่อถือ
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี	วิธีการคิด วิธีการแก้ปัญหา วิธีการต่อสู้กับความวิตกกังวล การรับรู้เกี่ยวกับการโต้ตอบ ที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์เหล่านั้น ซึ่งการโต้ตอบแบบหนึ่งแบบเดียวเท่านั้น ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น

แผนภูมิที่ 5 (ต่อ)

5. ความคาดหวัง	ความคาดหวังตำแหน่ง บทบาทความคาดหวัง ความคาดหวังทาง ปทัสถาน ความคาดหวังทางสถานการณ์ ความคาดหวังของคน เอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้ทำที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ
6. ข้อผูกพัน	การทำสัญญา ข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อตกลงทางวาจา ข้อผูกพันที่เกิดจากการยอมรับตำแหน่ง ข้อผูกพันซึ่งเกิดการเข้า เป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อผูกพันซึ่งขึ้นอยู่กับภาระกระทำ เช่นการลง คะแนนเสียง การแสดงความคิดเห็น การแสดงบทบาท และ ข้อผูกพันซึ่งเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
7. การบังคับ	การใช้กำลังร่างกาย การใช้กำลังทหาร กฎหมาย กฎ หรือ ระเบียบข้อบังคับ เศรษฐกิจ ประชามติ การข่มขู่เอาชีวิต การข่มขู่ด้วยวิธีการที่รุนแรงและอันตราย ความพิการ ความเจ็บป่วย สถานการณ์แวดล้อม และการกระทำของกรรม ชาติ เช่น น้ำท่วม ลูกเหิมตก พายุ เป็นต้น
8. โอกาส	การรับรู้ทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานการณ์ : ลำดับชั้น อำนาจ อำนาจสั่งการ เงิน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ความรู้ ทักษะ สิทธิการรับเลือก กำลังคน ความ สะดวกสบาย ความรับรู้ ขนาด พลกำลัง สถิติปัญหา สุขภาพ อนามัย ความสามารถทนทานได้ และเวลา

แบบฉบับที่ 5. (ต่อ)

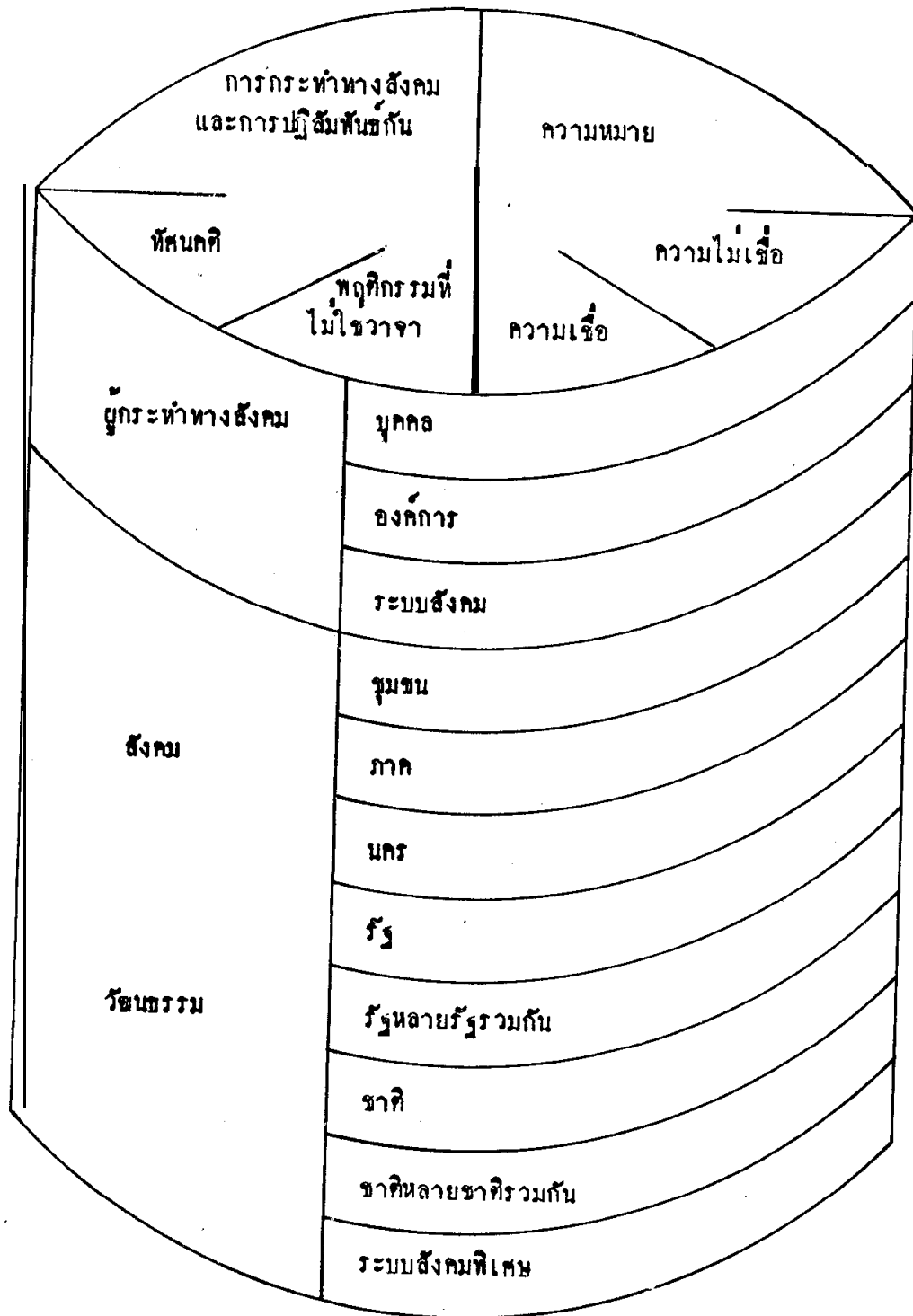
9. ความสามารถ	การรับรู้ถึงความสามารถของผู้กระทำที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เขาอาจจะเผชิญตามขีดความสามารถที่เขา มีอยู่ ลำดับชั้น อำนาจ อำนาจสั่งการ เงิน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ความรู้ ทักษะ สิทธิในการรับเสี กำลังคน ความสะดวกสบาย ความรับรู้ ขนาด พละกำลัง สติปัญญา สุขภาพอนามัย ความสามารถทนทานไ้และเวลา
10. การสนับสนุน	จำนวนความช่วยเหลือหรือการคัดค้านที่ผู้ทำรู้ว่าผู้อื่นจะให้ การช่วยเหลือในการกระทำสิ่งนั้น ลำดับชั้น อำนาจ อำนาจสั่งการ เงิน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ความรู้ ทักษะ สิทธิการรับเลือก กำลังความสะดวกสบาย การรับรู้ ขนาด พละกำลัง สุขภาพอนามัย ความสามารถ ทนทานไ้ เวลา การยกย่อง การรับประกันความเสียหาย ผลกำไรหลักเหตุผล เป้าหมาย หรือกำลังเสริม การสร้าง บรรยากาศที่ดีและการยอมรับปฏิบัติตาม

ตัวแปรตาม (dependent variable)

การประพฤตินี้ปฏิบัติเป็นตัวแปรร่วมที่จะต้องอธิบายในการศึกษาวิจัยทางสังคม ส่วนทัศนคตินั้นเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) เสียเป็นส่วนใหญ่ ในบางครั้ง ความเชื่อ ความไม่เชื่อ และระบบความเชื่อ กลายเป็นตัวแปรตามที่สำคัญ การศึกษาวิจัยที่ใช้ทฤษฎีความสอดคล้องกัน (Consistency Theory) ให้นำไปสู่การใช้ตัวแปร พฤติกรรมที่เป็นการกระทำ เป็นตัวแปรอิสระ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ และความเชื่อ ความไม่เชื่อ และการกระทำในอนาคต แผนภูมิที่ 6 ใช้อธิบายตัวแปรตามที่ใหญ่ ๆ 2 ตัว ในการศึกษาเกี่ยวกับหน่วยสังคม (social unit) และแผนภูมิที่ 7 แสดงให้เห็นตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยความเชื่อและความไม่เชื่อ 10 ประการ และรูปแบบแห่งการกระทำทางสังคม 4 ประการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งต่าง ๆ Reeder กล่าวว่า ทฤษฎีสังคมอาจจะนำเสนอได้อย่างต่ำ 6 ระดับ (levels of generality and abstraction) และเขาพบว่าตัวแปรซึ่งอยู่ในทฤษฎีระดับที่ 4 มีประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเหมาะที่จะใช้เป็นกรอบแนวความคิดทฤษฎี (A theoretical frame of reference) ส่วนตัวแปรที่อยู่ในทฤษฎีระดับที่ 5 และทฤษฎีระดับที่ 6 ค่อนข้างกว้างเกินไป และไม่สามารถชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้ ส่วนปัจจัยที่อยู่ในทฤษฎีระดับที่ 3 มีจำนวนมากเกินไปที่จะจัดการได้ (ดูแผนภูมิที่ 8)

แผนภูมิที่ 6

การศึกษาหน่วยสังคมเกี่ยวกับตัวแปรใหญ่ๆ 2 ประเภท

แผนภูมิที่ 7

ผลของความเชื่อ ความไม่เชื่อ และการกระทำทางสังคมที่มีต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย

ความเชื่อและ ความไม่เชื่อ	การคาดคะเน พฤติกรรมที่แสดง ออกมา	ความเชื่อและ ความไม่เชื่อ
เป้าหมาย	ในส่วนที่เกี่ยวข้องสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือสิ่งทั่วไป	เป้าหมาย
ความเชื่อ		ความเชื่อ
ค่านิยม		ค่านิยม
นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี		นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี
ความคาดหวัง		ความคาดหวัง
ข้อผูกพัน		ข้อผูกพัน
การบังคับ		การบังคับ
โอกาส		โอกาส
ความสามารถ		ความสามารถ
การสนับสนุน		การสนับสนุน
	ความคิดเห็น ความรู้สึก การคาดคะเน พฤติกรรมที่แสดง พฤติกรรม ออกมา	

แบบภูมิที่ 8 Levels of Generality and Astraction

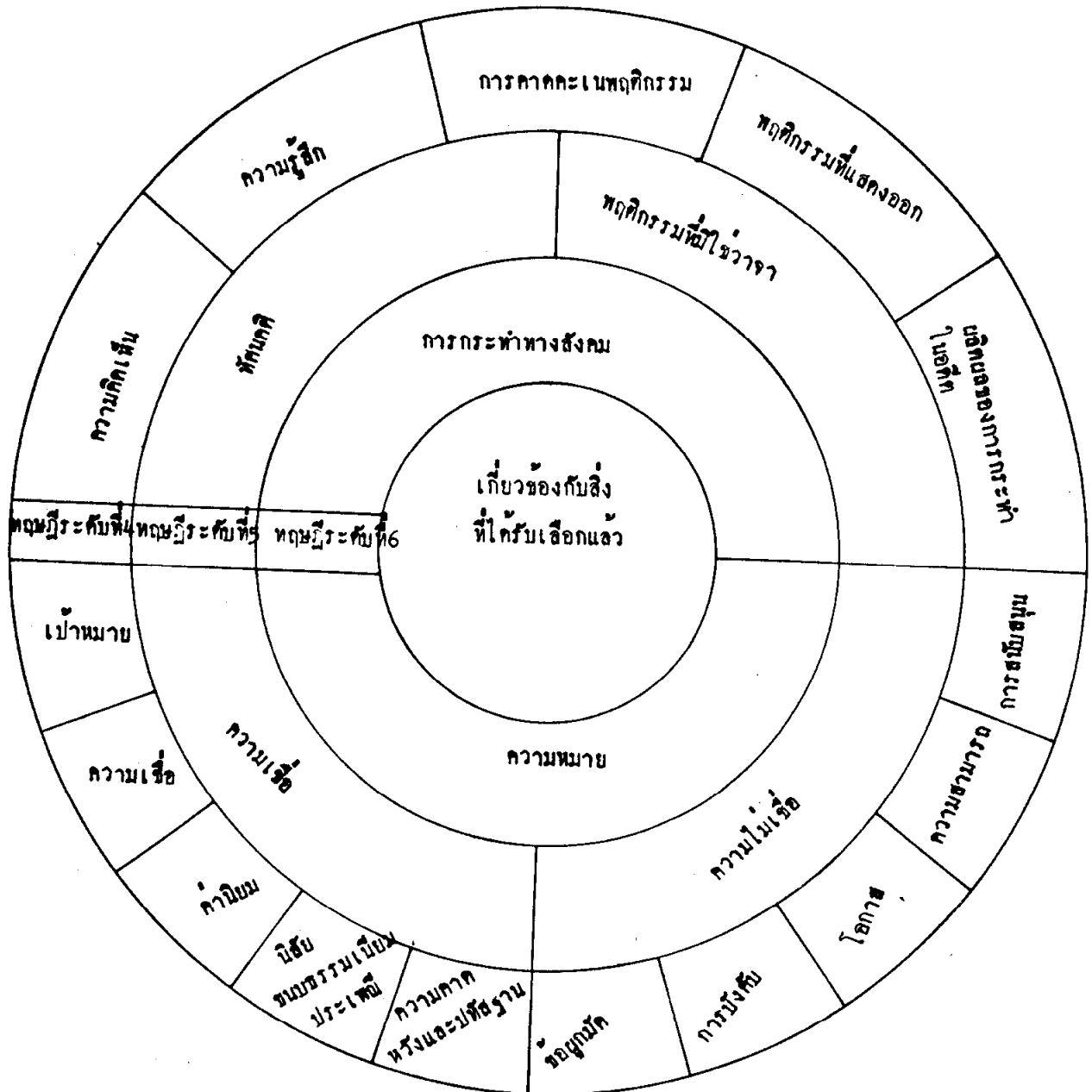
ทฤษฎี ระดับที่ 6	หน่วยสังคม	สรรพสิ่งทางสังคม	การกระทำทางสังคม	ความหมาย	ความสอดคล้องกัน
ทฤษฎี ระดับที่ 5	ผู้กระทำทางสังคม สังคม (ประชากรมนุษย์) วัฒนธรรม	สิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่ไม่มีชีวิต สัญลักษณ์	การแสดงออกทาง วาจา (ทัศนคติ) การแสดงออกทาง การกระทำ	ความเชื่อ ความไม่เชื่อ	ทฤษฎีระดับที่ 5 decisional consistency post-decisional consistency point-in-time consistency
ทฤษฎี ระดับที่ 4	ผู้กระทำทางสังคม 1 บุคคล 2 องค์การ 3 ระบบสังคม สังคม 1 สังคมระดับชาติ 2 สังคมระดับรัฐ 3 สังคมระดับนคร 4 สังคมระดับภาค 5 สังคมระดับชุมชน 6 ระบบสังคมพิเศษ วัฒนธรรม 1 วัฒนธรรมทั่วไป 2 วัฒนธรรมชาติ 3 วัฒนธรรมรัฐ 4 วัฒนธรรมนคร 5 วัฒนธรรมภาค 6 วัฒนธรรมชุมชน	1 ลักษณะพิเศษ ของโลก 2 บรรยายภาค 3 สิ่งที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติ 4 สิ่งที่มีมนุษย์ สร้างขึ้น 5 พืช 6 สัตว์ 7 องค์การ 8 กิจกรรมของคน 9 ความสัมพันธ์ 10 สิ่งที่เกิดจาก สมอง	รูปแบบของการกระทำ ทางสังคม 1 ความคิดเห็น 2 ความรู้สึก 3 การคาดคะเน พฤติกรรม 4 พฤติกรรมที่ แสดงออก	ปัจจัยถึงทุก 1 เป้าหมาย 2 ความเชื่อ 3 ค่านิยม 4 นิสัยและ ขนบธรรมเนียม นิยมประเพณี ปัจจัยเชิงลึก 5 ความคาดหวัง และปทัสถาน 6 ขอบเขต 7 การบังคับ ปัจจัยสนับสนุน 8 โอกาส 9 ความสามารถ 10 การสนับสนุน	ทฤษฎีระดับที่ 4 decisional consistency post-decisional

ความหมายของสังคมวิทยา

นักศึกษาและนักสังคมวิทยามักจะเผชิญกับคำถามที่น่าสนใจว่า "สังคมวิทยาคืออะไร" ซึ่งคำถามนี้จะต้องตอบเป็นข้อความหรือคำจำกัดความสั้น ๆ ผู้เขียนตำราสังคมวิทยาส่วนใหญ่มักจะให้คำจำกัดความหรือความหมายคล้ายกับพจนานุกรม อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านอ่านตำราสังคมวิทยา 10 เล่ม ท่านก็จะได้คำจำกัดความของ "สังคมวิทยา" ที่แตกต่างกัน 6 หรือ 7 อย่าง เนื่องจากว่านักสังคมวิทยาส่วนใหญ่มักจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดังนั้น คำนิยามหรือคำจำกัดความของสังคมวิทยาอาจจะเน้นในเรื่องที่เขามีความสนใจเป็นพิเศษ แต่อาจจะไม่ครอบคลุมเนื้อหาสังคมวิทยาทั้งหมด ขอยกตัวอย่างให้ดูเพียงสองสามตัวอย่างในบรรดาความหมายที่มีอยู่ทั้งหมด สังคมวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การกระทำทางสังคม (social action) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) โครงสร้างทางสังคม (social structure) ความสัมพันธ์ของคนในสังคม (interpersonal relations) สังคม (society) แบบของการปฏิสัมพันธ์กัน (forms of interaction) โครงสร้างของความสัมพันธ์ของมนุษย์ (human relationship structure) และกลุ่ม (group) ในแผนภูมิที่ 9 แสดงให้เห็นถึงขอบแนวความคิดเพื่อพิจารณาความหมายต่าง ๆ เหล่านี้

ผู้อ่านจะเห็นได้จากขอบแนวความคิดว่า ความหมายของสังคมวิทยาส่วนใหญ่เป็นความหมายที่มีเนื้อหาเพียงบางส่วนนักสังคมวิทยา ระบุถึงข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น เช่น การกระทำทางสังคม (social action) หรือการ

แนวความคิดของทฤษฎีความเชื่อ ความไม่เชื่อ และการกระทำทางสังคม

ปฏิสัมพันธ์กัน (interaction) แต่ไม่ได้พูดถึงหน่วยสังคม (social units) หรืออีกนัยหนึ่ง เขาอาจจะระบุถึงหน่วยสังคมเพียงหนึ่งหรือสองหน่วย เช่น สังคม (society) แต่ไม่ได้ระบุถึงชนิดของข้อมูลที่จะต้องเก็บรวบรวมเกี่ยวกับสังคม คำจำกัดความหรือความหมายเพียงเล็กน้อยที่ระบุถึง หน่วยสังคมที่จะต้องศึกษาและชนิดของข้อมูลที่จะต้องเก็บรวบรวม ความหมายบางอันค่อนข้างแคบ เพราะมีเพียงหน่วยสังคม เช่น สังคมอย่างเดียวเท่านั้นหรือ มีข้อมูลอย่างใดเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่ง หมายถึง การปฏิสัมพันธ์โดยไม่ใช้ทางวาจา (non-verbal interaction) ดังนั้นจึงศึกษาทัศนคติ (attitudes) ที่นำไปทัศนคติอาจจะได้รับการเสนอให้เป็นตัวแปรอิสระ (independent variables)

เมื่อพิจารณาความหมายของสังคมวิทยา โดยใช้กรอบแนวความคิด ความเชื่อและความไม่เชื่อจะเห็นได้ว่า ความหมายของสังคมวิทยาที่นักสังคมวิทยาสวนใหญ่ได้ให้ไว้ค่อนข้างแคบและไม่สมบูรณ์

แผนภูมิที่ 9 ได้บรรจุแนวความคิดที่จำเป็น ในการที่จะเสนอความหมายของสังคมวิทยา ซึ่งค้นพบจากผลการวิจัยและกรอบแนวความคิด ทฤษฎี ภายใต้กรอบแนวความคิดทฤษฎีความเชื่อ ความไม่เชื่อ และการกระทำทางสังคม สังคมวิทยาหมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ (beliefs) ความไม่เชื่อ (disbeliefs) ทัศนคติ (attitudes) และรูปแบบของพฤติกรรมของผู้กระทำทางสังคม สังคม (society) และความหมาย (meanings) การกระทำ (action) และรูปแบบของพฤติกรรมที่ตอบทางกันวัฒนธรรม กับสิ่งต่าง ๆ

ความหมายนี้ ได้ระบุประเภทของหน่วยสังคม 3 แบบ และตัวแปรที่สำคัญด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมวิทยาจะต้องอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลเหล่านั้น ไม่ได้เกิดจากความว่างเปล่าแต่มีความเกี่ยวพันสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะ

สังคมวิทยาประยุกต์

สังคมวิทยาสามารถไปประยุกต์กับสิ่งต่าง ๆ เช่น การนำสังคมวิทยาประยุกต์ใช้กับความสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาสังคม ประชากร อาชีพ กระบวนการทางสังคม

1. สังคมวิทยาว่าด้วยความสัมพันธ์ของคนในสังคม (the sociology of human relationships)

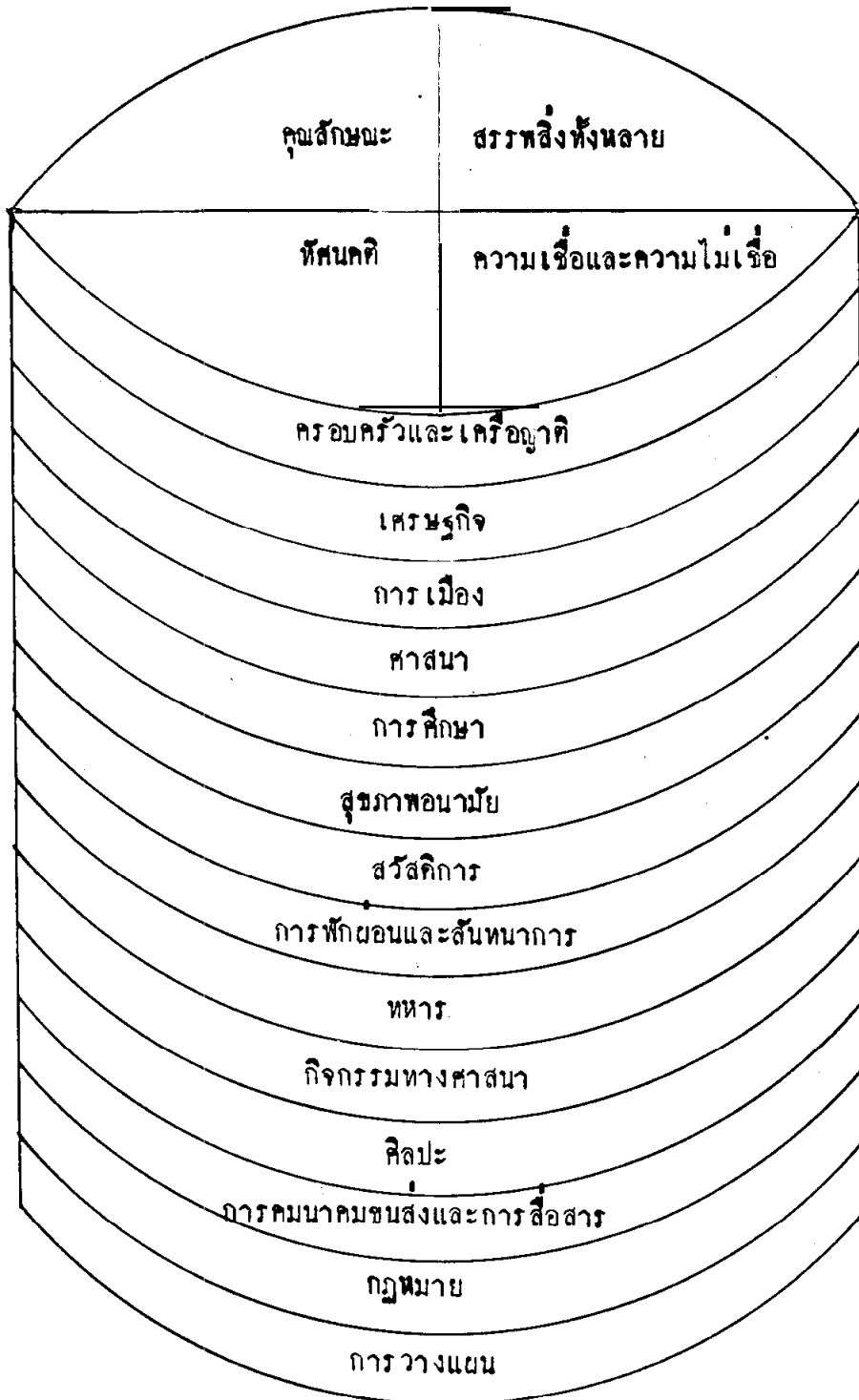
- 1.1 สังคมวิทยาว่าด้วยสถาบันทางสังคม (the sociology of social institutions)

ตำราสังคมวิทยายุคต้น ๆ มักหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะกล่าวถึงสถาบัน ตำราสังคมวิทยาในยุคปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน ก็ยังกล่าวถึง สถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการเมือง และสถาบันศาสนา

ความหมายของสถาบัน คือ สถาบันเป็นที่รวมของบรรทัดฐาน หน้าที่จุกจิกหนึ่งซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่แน่นอนซึ่งสามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เพราะพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยรอบสถาบัน ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติในค่านิยมเกี่ยวกับการมีครอบครัว การสมรส การนับถือศาสนา เป็นต้น

การวิเคราะห์สถาบัน ทำให้ในหลายรูปแบบ เช่น ความสัมพันธ์ส่วนตัวและความสัมพันธ์ทางสังคม พฤติกรรมภายในและภายนอกองค์กร ฯลฯ ของสถาบันและปัญหาที่เชื่อมโยงกับสถาบันอื่น ๆ ก็สามารถที่จะทำการศึกษาวิจัยได้

แผนภูมิที่ 10
สังคมวิทยาว่าด้วยสถาบัน

สังคมวิทยาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาของแต่ละสถาบัน
สังคมวิทยาที่นำไปประยุกต์ใช้กับสถาบันหนึ่ง มีความคล้ายคลึงกับสังคมวิทยาที่
ประยุกต์กับสถาบันอื่น ๆ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่ในสถาบันไม่ทราบว่าสามารถนำไปประยุกต์
ใช้ได้ทั้งนี้ก็เพราะว่า คนส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ที่ได้จาก
สถาบันอื่น และนำมาใช้กับสถาบันของตน

1.2 สังคมวิทยาว่าด้วยความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม

อย่างไรก็ตามสังคมวิทยาสามารถนำไปประยุกต์ เพื่อศึกษาความ
สัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม กฎเกณฑ์ที่ 11 ในขณะที่มีมนุษย์ทำกิจกรรม
ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมก็จะแตกต่างกันไปด้วย

2. สังคมวิทยาว่าด้วยปัญหาสังคม (The sociology of social problem)

บุคคลและองค์การมักจะเผชิญปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือ
ระหว่างองค์การด้วยกันเอง เมื่อเกิดปัญหานั้นคนส่วนมากก็สามารถแก้ไขปัญห
ได้ด้วยตนเอง แต่สำหรับบุคคลบางคนก็ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหได้ ด้วยเหตุนี้
นักสังคมวิทยาจึงให้ความสนใจเป็นพิเศษกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

2.1 ปัญหาของหน่วยสังคม (The problem of social units)

หน่วยสังคมแต่ละหน่วย ประกอบด้วยหน่วยของการวิเคราะห์
(unit of analysis) และมีปัญหาแตกต่างกัน กฎเกณฑ์ที่ 12 แสดงให้เห็น
ปัญหาเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น หน่วยสังคม 2 หน่วย อาจจะมี
ปัญหาทั่วไปเหมือนกัน โดยปกติแล้ว หน่วยสังคมเกี่ยวข้องกับปัญหาหลายๆด้านด้วยกัน

- ระดับที่ 6 - สรุปสิ่งทั้งหลาย
ระดับที่ 5 - สิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่ไม่มีชีวิต สัญลักษณ์
ระดับที่ 4 - ลักษณะพิเศษของโลก บรรยากาศ สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง
ขึ้น พื้น สัตว์ องค์การ กิจกรรม ความสัมพันธ์ และสิ่งที่เกิดจากสมอง

ระดับที่ 3

(1) ลักษณะพิเศษของโลก

- 1.1 คาวพระเคราะห์
1.2 กวงดาว

(2) บรรยากาศ

- 2.1 เมฆ
2.2 อากาศ
2.3 หมอก
2.4 ภูมิอากาศ

(3) สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

- 3.1 พื้นดิน
3.2 มหาสมุทรและทะเลสาบ
3.3 แม่น้ำและลำธาร
3.4 เหมืองแร่
3.5 น้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

(4) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

- 4.1 อาคาร
4.2 ถนน
4.3 ระบบชลประทาน
4.4 เครื่องมือ
4.5 เครื่องจักร
4.5 ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม
4.6 ผลิตภัณฑ์อาหาร

(5) พืช

- 5.1 คนไม้
5.2 รากไม้
5.3 เมล็ดพืช
5.4 ชาว
5.5 ยี่
5.6 ไม่จำพวกที่มียี่
5.7 หญ้า
5.8 ดอกไม้

(6) สัตว์

- 6.1 คน 6.4 ปลา
6.2 สัตว์ 6.5 งู
6.3 สัตว์ปีก 6.6 แมลง

(7) องค์การ

- 7.1 แบบทางการ
7.2 แบบไม่เป็นทางการ

(8) กิจกรรมของคน

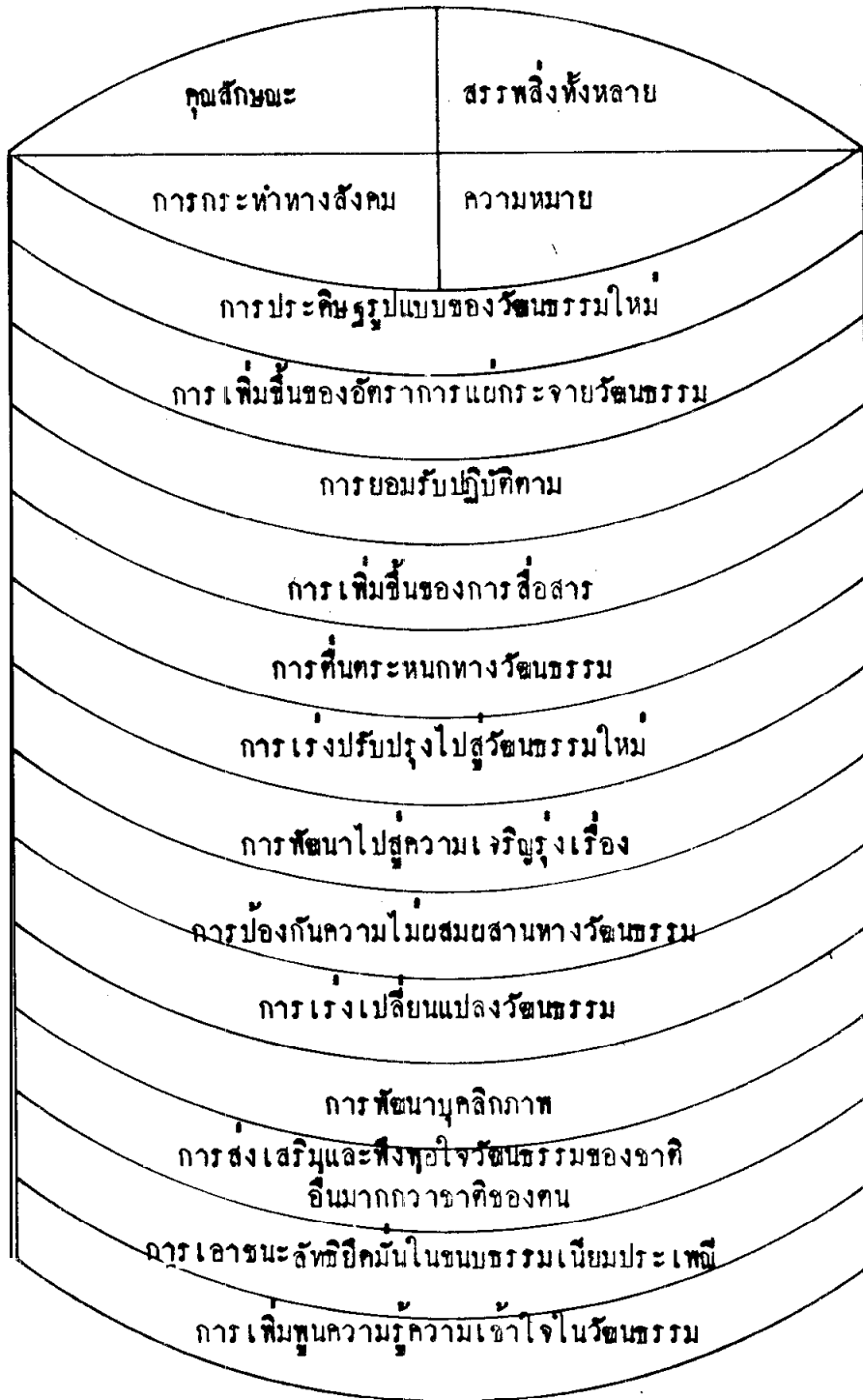
- 8.1 ครอบครัวและระบบเครือญาติ
8.2 เศรษฐกิจ 8.3 การศึกษา
8.4 การเมือง 8.5 ศาสนา
8.6 การพักผ่อน 8.7 สุขภาพอนามัย
8.8 ศรัทธา 8.9 สังคมและศาสนา
8.10 การทำงาน 8.11 การป้องกัน
8.12 การขนส่ง 8.13 การติดต่อสื่อสาร
8.14 ท้องอาศัย 8.15 ความสวยงาม
8.16 การวางแผน

(9) ความสัมพันธ์

- 9.1 อัตตาธิปไตย - ประชาธิปไตย
9.2 ไมอิสระ - อิสระ
9.3 เป็นระบบ - ไม่เป็นระบบ
9.4 ผู้มีอำนาจ - ผู้ไม่มีอำนาจ
9.5 สมัยใจ - ไม่สมัยใจ

(10) สิ่งที่เกิดจากสมอง

- 10.1 แนวความคิด
10.2 ทฤษฎี
10.3 แบบจำลอง
10.4 กรอบแนวความคิดทฤษฎี

2.2 ปัญหาของสถาบันทางสังคม และความสัมพันธ์ของคนในสังคม

(The problem of social institutions and the various arenas of human interaction)

วิธีการที่ง่ายที่สุดในการวินิจฉัยปัญหา คือ ดูจากสถาบันต่าง ๆ โดยการระบุว่า ปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาคืออะไร ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ปัญหาการศึกษา ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาสันติภาพ การเมือง ปัญหาศาสนา ปัญหาสวัสดิการ ปัญหาการคมนาคมขนส่ง ปัญหาการติดต่อสื่อสาร ปัญหาการวางแผน ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาความงาม นั่นคือวิธีการแยกแยะปัญหาอย่างง่ายที่สุด ปัญหาของหน่วยสังคมอาจจะเป็นปัญหาของสถาบันทั้งหมด และปัญหาของสถาบันส่วนใหญ่สามารถมองในลักษณะเป็นปัญหาของหน่วยสังคมได้ ดังนั้น ปัญหาความสัมพันธ์ของคนในสังคมของสถาบันหนึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับ ปัญหาของสถาบันอื่น ๆ

ในขณะที่ปัญหามีความคล้ายคลึงกัน ก็จะมีองค์ประกอบของสถาบันที่ทำให้ปัญหามีความแตกต่างกัน

ปัญหาสังคมมีอยู่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมวิทยา ทั้งนี้เพื่อทำการวิจัย แก้ไขปัญหา การสอน และนำทฤษฎีสังคมไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาปัญหาไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานหลักของสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาสนใจศึกษาปัญหาสังคมในช่วงที่สังคมประสบภัยพิบัติ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือภาวะที่สังคมไร้ระเบียบ เป็นต้น

การวิเคราะห์ปัญหาและการวินิจฉัยปัญหาของหน่วยสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากหน่วยสังคมอีกหน่วยหนึ่ง วิธีการวินิจฉัยปัญหาทางสังคมวิทยา คือปัญหาที่แตกต่างกัน ในหน่วยของสังคมเดียวกันย่อมมีความสำคัญและจำเป็นเช่นเดียวกัน

ในการอธิบายและพยากรณ์เหตุการณ์หรือปัญหานั้น ปัญหาแต่ละปัญหามีกลุ่มของเหตุผลที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ การวินิจฉัยปัญหาและโครงการในการแก้ปัญหา "เอ" ไม่สามารถนำมาใช้กับปัญหา "บี" ได้ ดังนั้นปัญหาแต่ละอย่างต้องการใช้ทฤษฎีระดับที่ 2 ในการวินิจฉัยปัญหาแยกจากกัน

นักสังคมวิทยาศึกษาปัญหาสังคมโดยมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นนักสังคมวิทยาบางคนอาจจะมุ่งความสนใจไปที่ปัญหาเพื่ออธิบายหรือพรรณนา เพื่อแยกแยะปัญหา วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น และสิ่งที่เป็นผลติดตามมา นักสังคมวิทยาบางคน อาจจะมุ่งความสนใจไปในเรื่องของการแก้ไขปัญหา

3. สังคมวิทยาว่าด้วยประชากรที่มีลักษณะพิเศษ (The sociology of special populations)

สังคมวิทยาว่าด้วยปัญหาสังคม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคมวิทยาว่าด้วยประชากรที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจาก ประชากรที่ถูกเลือกขึ้นมาทำการศึกษานั้นเป็นประชากรที่เป็นปัญหาของสังคม

สังคมวิทยาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประชากรหรือประชากรบางส่วนภายในสังคม ประชากรบางหน่วยที่ถูกเลือกออกมาเพื่อทำการศึกษาได้แก่ อาชญากร เด็กเกเร ผู้สูงอายุ เยาวชน ชาวเมือง ชาวชนบท กลุ่มคน

ที่มีหัวรุนแรง คนยากจน กลุ่มเชื้อชาติ ชาวไร่ชาวนา กรรมกร บัณฑิตและ
ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

ประชาชนทั่วไปได้ให้ความสนใจกับประชากรที่มีลักษณะพิเศษเหล่านี้
ในขณะเดียวกัน ทางภาครัฐบาลและภาคเอกชนเช่น องค์กร สมาคม มูลนิธิ
ต่าง ๆ ได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประชากร
เหล่านี้ การกำหนดนโยบายทางสังคมในระดัประเทศมักรวบรวมข้อมูลหรือได้ข้อ
มูลจากการศึกษาวิจัย ประชากรที่มีลักษณะพิเศษเหล่านี้

4. สังคมวิทยาการอาชีพ (The sociology of occupations)

ในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา นักสังคมวิทยาโดยเฉพาะผู้ที่
เป็นนักทฤษฎีบทบาท (role theorist) ได้มุ่งความสนใจไปยังอาชีพโดยเฉพาะ
อาชีพต่าง ๆ ที่นักสังคมวิทยาได้ให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยกันมาก ได้แก่
อาชีพ ชาวนา ชาวไร่ ครู อาจารย์ แพทย์ พนักงานส่งเสริมการเกษตร
พนักงานส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ทหาร ตำรวจ และ
กรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม

อาชีพมีความเชื่อมโยงกับสถาบันโดยเฉพาะ แต่แตกต่างกันในวิธีการ
ศึกษา วิธีการศึกษาในเรื่องอาชีพนั้น นักสังคมวิทยาให้ความสนใจกับการ
เชื่อมโยงระหว่างตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่ง และความสัมพันธ์ช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันระหว่างอาชีพต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอาชีพ มีส่วนช่วยเหลือบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ อยู่แล้ว ใ้ได้ผลจากการศึกษาวิจัย ไปใช้ประโยชน์ในการที่จะปรับปรุงการอาชีพของเขาให้ดีขึ้น

5. สังคมวิทยาว่าด้วยกระบวนการทางสังคม (The sociology of social processes)

สังคมวิทยาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการทางสังคม การประยุกต์สังคมวิทยาเข้ากับกระบวนการทางสังคม โดยยึดปัญหาเป็นหลักและสามารถแยกออกได้เป็น 2 หน่วย คือ (1) การศึกษากระบวนการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้กับปัญหานั้น ๆ และ (2) การวิเคราะห์ปัญหาที่เลือกสรรแล้ว

5.1 การแก้ปัญหา (problem solving)

การแก้ปัญหาคับวิธีการนี้ มุ่งไปที่ขั้นตอนแต่ละขั้นตอน ในกระบวนการแก้ปัญหา การวินิจฉัยปัญหา และการวางโครงการเพื่อแก้ปัญหา

5.2 ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ องค์การ และกระบวนการกลุ่ม

วิธีการนี้กระทำโดยการเลือกปัญหาขึ้นมาทำการวิเคราะห์ และศึกษาผลของการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ การวางโครงการ การประเมินผล การสังเกตการณ์เป็นกลุ่ม การคัดเลือกผู้นำ การฝึกอบรม

ผู้นำ การยอมรับวิทยาการแผนใหม่ การสื่อสาร หลังกลุ่ม ขวัญและกำลังใจ
การควบคุมทางสังคม การสัมภาษณ์ การสอน การบริหารงาน การบริการ
และแนะแนวการศึกษา เป็นต้น

สังคมวิทยาเป็นวิชาชีพ ผู้ที่สนใจและได้เล่าเรียนมาทางค่านี้นี้
ก็ต้องเตรียมตัวเพื่อไปประกอบอาชีพ

ครู และผู้ฝึกอบรมครู

นักวิจัย และผู้ให้คำปรึกษาวิจัย

ผู้ให้คำปรึกษา แนะแนว และผู้แก้ไขปัญหา

นักเขียน

นักบริหาร

นักทฤษฎี

นักพูด

สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการทางสังคม และนักสังคมวิทยาจะต้องพัฒนา
ตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน วิชาการระเบียบวิธีการวิจัย กลายเป็นส่วน
หนึ่งของการฝึกอบรมนักสังคมวิทยา การพัฒนาทฤษฎีเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร
เป็นที่ยอมรับกันว่า การฝึกสอน การเขียน และการพูดในที่สาธารณะเป็นองค์
ประกอบที่สำคัญของการฝึกอบรมนักสังคมวิทยา ดังนั้นในปัจจุบันนี้ผู้ที่เรียนทางค่านี้นี้
สังคมวิทยาจะต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องเหล่านี้ เพื่อที่จะได้เป็นนักสังคมวิทยา
ที่ดีในอนาคต